

**Remissyttrande
15 augusti 2017**

**Internationella Engelska Skolan i Sverige AB, org.nr. 556462-4368,
Nytorpsvägen 5A, 183 53 Täby**

**Finansdepartementet
103 33 Stockholm**

**Remissyttrande över Valfärdsutredningens slutbetänkande, SOU 2017:38,
Kvalitet i välfärden**

Internationella Engelska Skolan i Sverige har inte av regeringen inbjudits att avge remissvar, men väljer ändå att inkomma med ett sådant. Vi är höggradigt berörda av utredningen samt har omfattande erfarenhet av den verklighet utredningen gäller. Internationella Engelska Skolan (IES) är den fjärde största huvudmannen inom grundskolan, större även än samtliga kommuner utom Stockholm, Göteborg och Malmö. IES är den ledande friskoleoperatören inom grundskolan, med drygt 24 000 elever läsåret 2017/18 i 33 grundskolor och ett gymnasium. IES startades av Barbara Bergström 1993, i direkt anslutning till friskolereformen, och har under ett kvarts sekel verkat som en starkt kvalitetsdriven skolorganisation, med resultat på de nationella proven som ligger högt över snittet för skolor i Sverige. Engelska Skolan har en betydande övervikt av elever med invandrarbakgrund, med en stor del av skolorna lokaliserade till mindre privilegierade områden. IES har till Sverige rekryterat för närvarande ca 700 verksamma, högt kvalificerade, lärare från andra länder – främst engelskspråkiga – för att undervisa i skolorna.

Internationella Engelska Skolan har följande tre huvudsakliga iakttagelser rörande betänkandet:

1. Skolans regelsystem är ett föredöme. I den mån det finns brister i rådande legala regelverk för kontroll av kvalitet gäller de främst vården, inte skolan. Vi noterar att utredningen inte föreslår en enda förändring i lagstiftningen

gällande skolan. Vi har starka synpunkter på *innehållet* i målbeskrivningarna i skollagen (de saknar tillräcklig kraft ifråga om fostran till karaktärsvärden som är viktiga för livet och arbetslivet), liksom på arbetsinriktningen hos Skolinspektionen (som alltför lite handlar om skolans centrala kunskapsuppdrag). Men själva systemet med nationellt regelverk, valfrihet mellan godkända huvudmän, nationellt reglerad skolpeng byggd på "lika villkor" mellan kommunala och enskilt drivna skolor samt en stark fristående nationell inspektion bör kunna ses som en modell. Utredningen fastslår också att Skolinspektionen redan "har de rättsliga befogenheter som krävs för att utföra en bra tillsyn".

2. Omvänd slutsats bör dras av utredningens resonemang rörande kvalitet i skola, vård och omsorg. Utredningen gör den viktiga iakttagelsen att det är svårt, och kan vara destruktivt, att söka i detalj reglera verksamheter där resultatet i hög grad framkommer ur själva mötet mellan en utövare av en profession och en patient eller elev. Vi instämmer i denna iakttagelse. För en skola är resultatet starkt beroende av kvaliteten på ledarskapet - att rektorn lyckas få alla vuxna med på att dra i samma riktning, därmed säkra en ordnad och dedikerad arbetsplats där lärare kan undervisa och elever lära. En sådan arbetsplats kan inte regleras fram. Den fordrar en huvudman med starka övertygelser och som tillsätter rektorer med förmåga att förverkliga dem.

Men från detta resonemang drar utredningen den felaktiga, och ologiska, slutsatsen att det skulle vara mindre angeläget för stat och kommun att öppna för enskilt driven verksamhet inom skola, vård och omsorg än på områden där det är enklare att standardisera, som inom industri och byggnation. Det förhåller sig förstås tvärtom. Där "produkten" är svår att på förhand definiera, och starkt beroende av motivation och personlig drivkraft, passar myndighetsstatens byråkratiska stelbenthet särskilt illa.

Inom skola, vård och omsorg är det extra viktigt att öppna för alternativ samt ge brukare reell möjlighet att välja. Ingen stat och ingen kommun kan träda i föräldrarnas ställe och bedöma vad som fungerar bäst för deras barn. Behoven är mångfaldiga, barn olika, mötet med kamrater och skola ömtåligt, pedagogiska idéer långtifrån så entydiga att myndigheter enkelt kan fastställa uppifrån vad som fungerar. Verksamheterna är här också så centrala i människors liv att man i ett öppet samhälle inte bör beröva familjerna egenmakt över dem.

Det behöver på dessa områden få finnas en mångfald av erbjudanden samt en rätt för brukare/föräldrar att byta. Vi har i vår verksamhet mött så många exempel på barn som mobbats på sin föregående skola eller som inte klarat att läsa i en miljö av larm och ljud – och som sedan fått hela sitt och familjens liv omvandlat när de kommit till en lugn och trygg miljö i någon av våra skolor och även blivit sedda av ”rätt” lärare.

Utredningen formulerar fördomar, inte empiriska sanningar, rörande aktiebolag som huvudmän inom skolan. Grundaren av Engelska Skolan valde från början aktiebolaget som den mest raka, tydliga och effektiva formen för ägarstyrning. Det går inte att finna något belägg för att formen aktiebolag för en huvudman i sig skulle leda till sänkt kvalitet i skolan. Tvärtom. I ett system med skolpeng uppstår överskott bara genom att vi håller hög kvalitet på verksamheten. Hög kvalitet och gott rykte gör det möjligt att fylla klasser samt att snabbt komma upp i volym för en nystartad skola. Kvalitet är en nödvändig grund även för lönsamhet.

Ett professionellt drivet aktiebolag har starka incitament, också utöver sin värdegrund som är stark i en organisation som Internationella Engelska Skolan, att fokusera på kvalitet i verksamheten. Det har därtill, generellt sett, större förmåga än andra typer av organisationer att effektivt implementera det som krävs för att nå framgång.

Skolinspektionen kom 2015 med slutrapporten, 2015:1, från sin stora kvalitetsgranskning av ”Huvudmannens styrning av grundskolan – ett uppdrag med eleven i fokus”. 36 huvudmän ingick i granskningen, däribland de fyra större friskoleföretagen Internationella Engelska Skolan, Kunskapsskolan, Pysslingen och Vittra. Endast fem av de 36 huvudmännen kom ut ur granskningen helt utan anmärkning; fyra av dessa fem var de nämnda skolföretagen. Skolinspektionen konstaterade:

”De fyra stora skolföretagen som ingått i granskningen har alla ett utmärkt kvalitetsarbete och en styrkedja som är tydlig för samliga nivåer i organisationen. Skolans kärnprocess, undervisningen, står i fokus och måluppfyllelse enligt de nationella målen för utbildningen har en framträdande plats i arbetet. De har valt lite olika strategier för sitt kvalitetsarbete, men för det som varit granskningens fokus framstår dessa huvudmän som goda exempel.

Bland de kommunala huvudmän som ingått i granskningen är variationen på kvalitetsarbetet betydligt större, även hos stora kommuner. Möjligen kan en del av detta förklaras med den komplexitet som en politiskt styrd organisation befinner sig i. I kommunerna konkurrerar skolfrågor med en mängd andra frågor. De enskilda huvudmännen har i stället möjlighet att renodla frågorna i sina skolföretag.”

Välfärdsutredningen saknar helt belegg för sitt antagande att det skulle bli höjd kvalitet i skolan om man inte längre tillät skolföretagen. Ifråga om resultat på de nationella proven vid slutet av grundskolan ligger Internationella Engelska Skolan högt över vad som presteras i de kommunalt drivna skolorna. Vårt nya system för att mäta själva skolans effekt, "value added", visar att våra skolor ger en högre progression mellan årskurs 6 och årskurs 9 i grundskolan än de kommunala skolorna. Detta mätinstrument eliminerar helt inverkan av elevernas socioekonomiska bakgrund. Vi noterar att utredningen med positivt intresse refererar till det, på sidan 242.

För att det ska uppstå en reell valfrihet för föräldrar – liksom för patienter och brukare inom vården – måste det finnas ett utbud som inkluderar professionellt drivna företag. Dessa har som regel startats av en eldsjäl, som i vårt fall den alltjämt verksamma grundaren Barbara Bergström, och har sedan växt som en följd av att de visat sig motsvara ett verkligt behov. Om företagen elimineras, försvinner huvuddelen av de enskilda alternativen inom såväl vård som skola, och därmed mycket av den reella valfriheten.

Utredningens resonemang om "tillitsstyrning" finner vi riktigt och angeläget. Innebörden borde bli att staten via en tillståndsmyndighet prövar en huvudmans seriositet, kompetens och långsiktighet. När man funnit att en viss huvudman uppfyller högt ställda krav i dessa avseenden, och har bevisat sig, kunde man ge en certifiering av denna huvudman och därefter avstå från att ständigt från myndigheten vara inne och peta i detaljer. Det räcker långt med att sedan följa utfallet av verksamheten, som på skolområdet finns lätt tillgängligt i form av främst resultaten på de nationella proven. Man kunde också, såsom sker på arbetsmiljöområdet, försäkra sig om att huvudmannen har ett kompetent eget system för systematiskt kvalitetsarbete.

Friskolornas Riksförbund förde för flera år sedan fram ett sådant förslag om certifiering, undertecknat av dess dåvarande ordförande Kjell-Olof Feldt. Vi vill påminna om det. Det är värt att ta upp till förnyad prövning.

3. Inget skäl att separera ut "idéburna aktörer". Utredningen föreslår att en särskild legal definition ska utvecklas för vad som bildar "idéburna aktörer" samt "om en sådan definition kan och bör ligga till grund för särskilda regler i syfte att underlätta för idéburna aktörer som vill bedriva välfärdsverksamhet".

Vi har ingen invändning mot tanken att verksamheter som bedrivs i form av stiftelse, föräldrakooperativ, personalkooperativ eller förening kan bidra till att öka mångfalden och ha värde för samhället. Anledningen till att sektorn är så liten i Sverige är att den aktivt motverkades under många decennier, då stat och kommun sågs som de mer legitima huvudmännen för vård, skola och omsorg.

Vi vänder oss däremot emot att de så kallade "idéburna" nu ställs i motsats till enskild verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform. Detta är en konstlad separation. Bakom de svenska företagen inom vård, skola och omsorg finns som regel en grundare – ofta en professionellt verksam kvinna – som varit starkt idéburen. Detta är i synnerlig grad fallet för Internationella Engelska Skolan, som alltjämt drivs framåt av en kultur byggd av en sådan enskild grundare och eldsjäl, Barbara Bergström. Det är oförskämt och ogrundat att påstå att Internationella Engelska Skolan inte skulle vara starkt buren av idéer.

Uppdelningen mellan aktiebolag och "idéburen verksamhet" är oegentlig också därför att den fokuserar på den legala driftsformen. Bakom aktiebolag, som effektiv legal form, finns ofta stiftelser och liknande som yttersta ägare. Huvudägaren av Internationella Engelska Skolan sedan 2012, TA Associates, har ledande amerikanska universitets stiftelser – såsom Harvard University Endowment – som investerare, förutom allmännyttiga forskningsstiftelser. Näst största ägare av IES är grundaren Barbara Bergström, som tillsammans med sin make grundat den amerikanska stiftelsen "The Hans and Barbara Bergstrom Foundation" med uppgift att stödja projekt för upplysning och forskning i Sverige. Stiftelsen är bland annat huvudfinansiär av Forska!Sverige, som arbetar för att främja medicinsk forskning och innovation i Sverige. Bland övriga större ägare finns Tredje AP-fonden och AMF Pension (gemensamt ägt av LO och Svenskt Näringsliv, med uppdrag att säkra LO-medlemmarnas pensioner).

Vidare finns det på skolområdet inte empiriskt stöd för påståenden om att "idéburna" organisationer som sådana skulle ha högre kvalitet eller i högre grad bidra till integration, än aktiebolagsdrivna. Det förhåller sig snarare tvärtom, som bland annat visats av Finansdepartementets expertgrupp för studier i offentliga ekonomi i dess rapport ESO 2016:1. Studien finner att "det är de vinstsyftande friskolorna som etableras i områden med fler utrikesfödda, med det är de icke-vinstsyftande friskolorna som oftare etableras i områden med högre utbildningsbakgrund." Resultatet är föga förvånande. Så kallade

”idéburna” huvudmän har normalt inte samma starka motiv för att expandera in i mindre privilegierade, men snabbt växande, områden som de företagsdrivna friskolorna. De domineras mer av den talföra, välutbildade medelklassen och finns mest i dess områden.

Kooperativ, föreningar och stiftelser har alla sin egenheter, jämfört med aktiebolag, som legal form. Dessa innefattar också betydande svagheter, i kontroll, i revision, i tydlighet om vem som leder verksamheten och i långsiktighet. Vad händer med en förening när det blir inre stridigheter mellan olika falanger? Hur påverkas ett kooperativ av att de två starkast engagerade föräldrarna plötsligt lämnar, kanske när deras barn blivit äldre? Vad händer när organisationer som saknar egen kapitalbas utsätts för en omvärldsförändring? Det är anmärkningsvärt att utredningen inte analyserar svagheter hos andra driftsformer, med samma frenesi som man utvecklar kritiska påståenden (utan belägg) rörande formen aktiebolag. Vad detta visar är att Välfärdsutredningen inte är en utredning, i egentlig mening, utan ett ideologiskt beställningsverk med en på förhand given slutsats.

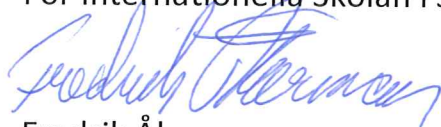
Aktiebolaget är också den mest transparenta verksamhetsformen, med strikt reglering via aktiebolagslagen, och med tydliga krav på årsredovisning och revision. Det gör att alla intressenter kan följa hur verksamheten utvecklas ekonomiskt. Allmänhetens möjligheter till genomlysning ökar betydligt ytterligare när ett välfärdsföretag är börsnoterat, då börsens – och Finansinspektionens – krav på transparens och högsta etik är mycket långtgående.

Slutligen är det viktigt att konstatera att utan existensen av en företagssektor inom vård, skola och omsorg skulle den reella valfriheten i stor utsträckning försvinna. Rätten att välja förutsätter möjligheten att erbjuda; annars blir den en chimär. De aktiebolagsdrivna verksamheterna utgör en så stor och dynamisk andel av friskolorna – liksom av vården - att de inte kan ersättas av ”idéburna”, särskilt inte som de senare tenderar sakna incitament att expandera (något som utredningen själv iakttagit i sitt förra betänkande). Detta är ett faktum i Sverige i dag.

Det är också ett faktum att med de enorma utbyggnadsbehov som nu föreligger inom framförallt grundskolan, skulle kommuner ha ännu större svårigheter att klara uppgiften om inte en del av expansionen togs om hand av friskoleföretag, som Internationella Engelska Skolan. Vi möter allt starkare uttryck för denna insikt från kommuner, med olika färg på den politiska

ledningen. De befinner sig mitt i en verklighet av krävande realiteter, långt från den värld av ideologiskt drivna fördomar som syns i vissa statliga utredningstexter.

För Internationella Skolan i Sverige AB

Fredrik Åkerman

VD

